

UNITÁRIUS

ÉRTESÍTŐ

Pestszentlőrinc nagy napja

(Consecration of a Unitarian Church at Pestszentlőrinc *)

Alig gyűlt össze más alkalommal a fővárosból, a Pestkörnyékről, sőt az ország távolabbi részeiből is annyi unitárius, mint június 7-én a pestszentlőrinci ujonnan épült templom és gyülekezeti ház felavatása alkalmával. Gyönyörű szép ünnep volt, felejthetetlen. Tizennyolc éve éljük elszakitottságunkban szegény magányos életünket s ezalatt az idő alatt sokszor tettük fel a kérdést magunkban: van-e értelme itt hatezer lélek magáramaradt, meddő küzdelmének. De soha eddig erre a kérdésre igenlő feleletet nem mertünk adni anélkül, hogy valami homályos kis kétely ne szűrkitette volna el a felelet világosságát. Most először éreztük a diadalmas élniakarást, a hatezerből százhetven lélek acélos erőfeszítését s a hatalmas kiáltást, amely hatezer lélek számára helyet kíván a nap alatt, az alföldi nagy kerek ég alatt. Voltak nekünk templomszenteléseinink a tizennyolc esztendő alatt, de azok erő dolgában elmaradnak a pestszentlőrinci ünnep mögött. Azokat a templomokat *felülről* építették, hatalmas anyagi segítségekkel megtámogatva. Ez a pestszentlőrinci templom az új idők szellemének méhében fogant: a népi erők őstelevényéből született s ott áll most büszkén, ragyogóan és hangosan hirdelve, hogy igazi alapja és igazi jövője csak annak az intézménynek van, amelyet *alulról* támogatnak izmos vállak, munkában kipróbált erős kezek. Ez a templom napnál világosabban hirdeti, hogy a városi ember éppen úgy megragadja Krisztus kezét, mint falusi őse, ha valóban Jézus Krisztus nyúl feléje és ha nem csak a hang hasonló, hanem a lélek is az. Diadalünnep volt ez a pestszentlőrinci templomszentelés: az

evangélium fénye törte át borus egünk sötét felhőit, hogy hirdesse szerte az országban a hatezer léleknek: Süt a nap, a jézusi örömhír napja, nyissátok meg szemeteket mindannyian, akik a déli verőfényben fürödni akartok.

Június 7-én délelőtt 10 órára zsúfolásig megtelt a templom és a széles ajtón át hozzácsatlakozó, egybenyiló gyülekezeti terem buzgó hivekkel. A templomot kívülről frissen készített park veszi körül s a niveket lombokból készített kapu s a templom kapuja felett virágokból kirakott ősi köszöntés fogadja: „Egy az Isten.“ A templom tornyán nemzeti zászlót lenget a szél, felette messzelátzó betűkkel a felirat: „Magyar unitárius templom a székely hősök emlékére.“ A gyülekezeti teremben készen áll a székely színekkel diszitett hatalmas koszoru, amelyet cserkész futárok visznek a budapesti ezredévi emlékmű lábánál fekvő hősök sirjára.

A templomnak harangjai még nincsenek s így csak az orgona felbugása jelzi az ünnepélyes istentisztelet kezdetét. *Nagy Sándor* énekvezér a „Tebenned biztunk eleitől fogva“ című ősi zsoltár hangjaiba kezd, amire zúgó erővel tör fel a népének. *Pethő István* helybeli lelkész a szószékre lépve hálát ad Istennek a nagy napért, amely annyi fáradság után dicsőségesen érkezett el a gyülekezet számára. A felszentelési beszéd elmondására *Józan Miklós* püspöki vikárius lép a szószékre, aki a 122. zsoltár 1. versének felolvasása után ezzel a beszéddel adja át rendeltetésének az új templomot:

*) Short account in English follows after the article written in Hungarian.

Józan Miklós püspöki vikárius templomszentelési beszéde.

„Kedves Testvéreim! Tizenötéves diákgyerekek lehettem, amikor először megpillantottam Erdélyben Tordáról arra utazva a Felek tetőről kincses Kolozsvár városát. Azt a gyönyörű völgyet, azt a szép várost, tornyaival, templomaival, középületeivel, általában azzal az egész hangulattal, amely rajta és a Szamos völgyén előmlik. Feledhetetlen kép ez az én számomra. Hiszen ennek a piaci nagy templomnak hatalmas termét annakidején betöltötte Dávid Ferenc ajkáról az az igazság, amely a tiszta evangélium alapján állva, másoknak hitét tiszteletben tartva igyekezett az embereket közelebb vinni egymáshoz és közelebb vinni mindnyájunk Teremtőjéhez, az örökkévaló Istenhez. Ennek a Dávid Ferencnek és az ő egyházának ezen a napon gyönyörű szép ünnepe van itten Pestszentlőrincen, az állami lakótelepen, ebben az egyszerű környezetben, amelyet az alkalom emel ilyen tisztességre, ilyen jelentőségre. Azok, akik javarészt hontalanokká lettek, azok, akik alig tudtak a saját fejük fölé födelet varázsolni, hogy megkíméljék magukat és szeretteiket az idő viszontagságaitól, ime az idők során — bár lelküknek legszebb vágya ez volt eleitől fogva — hajlékot emeltek a mindenható Istennek dicsőségére és örvendező lélekkel mondják ma velünk együtt, akik közelről s távolból ilyen szép számmal egybegyűltünk, „menjünk el az Urnak házába.“ Vigyünk oda valamit, hogyha el is akarunk hozni onnan valamit. Vigyünk oda a mi imádságos szívünket, vigyünk oda a mi áhitatos lelkünket, vigyünk oda a mi tette kész buzgóságunkat, két kezünknek a fáradságát, arcunknak veritékét, a békességnek áldott szellemét, hogy akik itten vasárnapról vasárnapra egybegyűlnek, érezzék, hogyha mindig nem lehetnek ilyen szép számmal ebben a templomban és annak gyülekezeti termében, de velük van mindenkoron gondolatban az egész unitárius egyház, mert ezáltal adhat kifejezést leginkább annak az öröme, annak a megtiszteltetésnek, amelyet jelent mindnyájunk számára ennek a gyönyörű kis templomnak és ezidőszerint még néma toronynak a felemelkedése ebből a homoktengerből. Ha nagyot akarnék mondani, azt mondhatnám, hogy csoda történt ebben a cselekedetben kedves testvéreim! *Csodát műveltek az imádkozó emberek.* Csodát műveltek azok, akik hordták a habarcsot, a téglát, a homokot, a cserepet; csodát műveltek azok, akik így felékesítették ezt a templomot, amely az örökkévaló világnak és az üdvösségnek a

szimbolumát képezi. És csodát művelt maga a mindenható Isten is, mert úgy tekintett erre az épületre, mintha a teremtésnek hajnalán ez is a semmiségből emelkedett volna fel.

Éppen ez adja meg kedves testvéreim ennek a mai templomszentelési ünnepnek az áldott erejét, a jelentőségét, hogy itten emberek és Isten részéről csoda történt. Sok csodát várunk ebben a válságos korszakban, sok ilyen csodát még a magyarnak, sok ilyen csodát a székelynek, sok ilyen csodát az egész emberiségnek. Mert hiszen ez az épület, amely valaha hadi célokat szolgált, ma már a békességnek temploma. Ez az épület, amely annak idején a gyári munkának egyik üzemtelepe volt, ez az épület ma a székely hősök emlékét juttatja eszünkbe és a székely hősök üzennek innen a magyar hősöknek. A székely hősök staféta futásának küldöttjei üzennek a magyar hősöknek, akik a háboruban elesetek és azoknak is, akik a világháboru poklában rokkantakká lettek, hogy békességben és nyomorúságban is mindenkoron szószólói, hirdetői lesznek annak a magyar léleknek, annak a törhetetlen magyar szívnak, amely azt mondja ezen a napon: menjünk el az Urnak házába. Vigyünk oda a mi töredelmes bűnvallásunkat, vigyünk oda a mi szent hitünknek igazságát, vigyünk oda a mi lelkünknek áhitatos érzését és vigyünk oda a szent fogadalmat, hogy ameddig ezen a világon Isten uralodik, addig ember előtt, ha még olyan nagy méltóságban lenne is, ha királyok királya, vezérek vezére lenne is, de ember előtt meg nem hajtjuk magunkat. Ez az ősi bátorság, ez az odaadás lelkesítte és lelkesítette a kisdud gyülekezetet, amely a maga szerény eszközeivel igyekezett minékünk a mai napra alkalmat nyújtani arra, hogy fogadjon bennünket, hogy mutasson az égre néző toronyra, mutasson erre a csillárra, a szószerkekre, az urasztalára, az itten tisztességet tevő igehirdetőkre, mutasson rá mindnyájunk közörömére, hogy együtt lehetünk egy ilyen fenséges alkalommal. *Nincsen olyan gazdag senki e világon, mint ti pestszentlőrinci állami lakótelep szegényei,* mert ti tudtok adni az Isten ügyének. Kölcsön adtátok, kivettétek a kebletekből a szíveteket s azon véresen, azon verejtékesen odatettétek a tenyeretekre és úgy ajánlottátok fel ez alkalommal a mindenható Istennek; ime Atyánk itt van a mi engedelmes gyermeki szívünk, fogadd el kedvesen ennek buzgó véres áldozatát. S hadd tegyük aztán vissza ismét a keblünkbe, hogy dobogjon a maga helyén addig, amíg az Úrnak tetszése akarja, vasárnapról-vasárnapra, sőt hétköznapról-hétköznapra. Igen,

Mert a mi vallásunk nemcsak a vasárnapoknak evangéliuma, a mi vallásunk hétköznapi evangélium, a mi vallásunk a munka evangéliuma, a mi vallásunk a szeretet evangéliuma, a mi vallásunk az igazság evangéliuma, a mi vallásunk a megbocsátás evangéliuma, a mi vallásunk maga a Krisztus. Vagy ő, vagy senki! E között kell választanotok és választanunk mindannyiunknak kedves testvéreim! Vagy olyan rég volt az a kétezer esztendő, hogy már talán feledésbe is

A templom külső képe — The new church at Pestszentlőrinc

ment? Ha gondosan olvassátok az evangéliumokat, azt gondoljátok, hogy az félig valóság, félig mese, legjobb esetben legenda, amelynek szűk körében sok minden elfér, pedig én azt hiszem kedves testvéreim, s meg vagyok róla lelke mélyéig győződve, hogy ha volt valaha elevenítő lélek, ha volt valaha igazság, ha volt valaha kijelentés, akkor ezek az evangéliumok akár, mint élettörténetek, akár mint az eget és földet egybeszövő szent igazságok gyűjteményei, ezek a mi számunkra az egyedül való, éltető igazságok. Ez az evangéliumi idő nyújtja a mi számunkra azt a lelket, amely által igyekezünk ezt a földet, ezt az életet egybekapcsolni az örökkévalósággal.

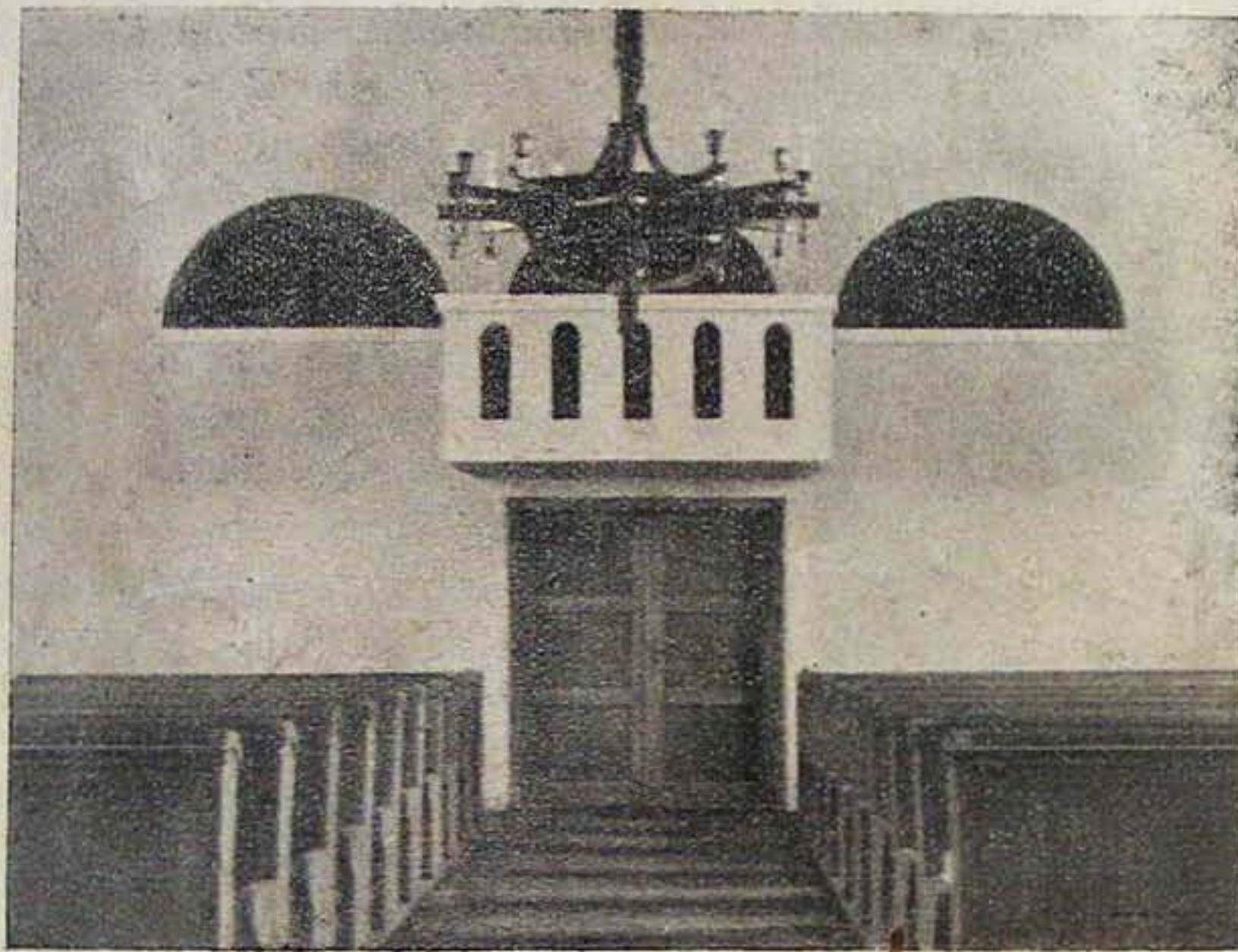
Ez a ház az Isten háza, de egyúttal az emberé is. Mert az embernek és az Istennek egy úton kell haladnia ezen a világon, a mulandó földi világon és az ezután elkövetkezendő világon, hogy azok a magasztos célok, amelyek be vannak építve ennek a világnak egyetemébe, csilla-

gok rendszerébe, tengerek dagályába, földi érdekeltségeknek egymással való kapcsolataiba, imádságainkba, zsoltáréneklésünkbe, hitvallásunkba, hogy ezek a szent isteni célok végre valóra váljanak, nemcsak a mindenható Istennek dicsőségére, hanem az embernek a dicsőségére is. Mennyit érne az kedves testvéreim, ha megismétlődne az, hogy Jézus eljönne erre az állami lakótelepre, s azzal fogadnók őt: menjünk el az Urnak házába! Ha csak olyan egyszerű épület volna is az, mint annakidején a názáreti gyülekezeti ház, amelyben felolvasta Ézsaiás prófétának emlékezetes igéjét, bizonyára akkor is otthon érezné magát. Mert a Krisztus mindenütt otthon van, ahol őt szeretik és tisztelik. A Krisztus mindenütt otthon van, ahol épülni kell, ahol a lelkeket kell összekötni, a Krisztus mindenütt jelen van, ahol könnyeket kell törölni, ahol sebeket kell gyógyítani, ahol bánatot kell megvigasztalni, a Krisztus mindenütt ott van, ahol éreztetni kell a szeretet evangéliumának feltámasztó erejét, azt az erőt, amely működött a mi hitelődeinkben, s amely ajkunkra adta a szent köszöntést: a hit Is'en ajándéka. Öleljétek magatokhoz ezt a hitet, mint a legfontosabb ajándékot, mint egy testvér, amely egybe van nőve a ti szivetekkel és lelke-tekkel. Isten ajándékát: ezt a szent hitet, ezt az egész világra kiterjedő unitárius hitvallást öleljétek magatokhoz, hiszen a kis gyermek is megérti, a tudósnak is elég, a művészt is hangolja és a prédikátornak is bizonyára útmutatásul szolgál, hogy mikor kell beszélnie és mikor kell hallgatnia. Én eddig beszéltem, hogy megköszönjem a jóságos Istennek azt a kegyet, hogy a mi pestszentlőrinci kicsi lélekszámú leányegyház-
községünknek sikerült elérnia maga elébe kitűzött szent célt, templomot épített, tornyot emelt, melléje gyülekezeti házat.

Kedves testvéreim, tihozzátok szólok most már külön pestszentlőrinci unitárius leányegyház-
község tagjai! Azt az Istent, aki ebben a munkában titeket megsegített, soha meg ne tagadjátok, el ne felejtsetek. Ablakotokat soha be ne zárjátok, hogy keresztül jusson azon Istennek áldott napja, tündöklő sugara és teremtsen békét és boldogságot a ti soraitok közt. Azt az Istent, aki titeket megsegített ebben a szent munkában, imádjátok azzal a gyermeki engedelmisséggel és odaadással s további áldozatkészséggel mint, amelyet ő igazán megérdemel. Imádjátok őt és engedelmeskedjétek neki abban a szellemben, amint imádta őt és engedelmeskedett neki az Ur Jézus az ő áldott szent fia, aki engedelmes volt

neki a keresztnek haláláig is. S amint ebből annak idején új élet támadt — támadjon új élet közöttetek is. Azzal a reménységgel, amelynek szálai egybefonnak titeket és azzal a szeretettel, amely gyógyít és amelynek áldásait nap nap után megújulva és megsokszorozódva érezhetitek magatokon és szeretteiteken, a ti lelkipásztorokkal egyetértve igyekezzetek előre mindenkoron és továbbra is végezzétek a nagy munkát azáltal, hogy elsősorban magatokat nyerjétek meg a szent és igaz ügynek. Lelkipásztorok dicséretre nem szorul, mert hiszen veletek együtt na-

ide gondolnak, a Székelyközéből és a Hargitának a lábától. Mindannyian idegondolnak, mintha itten egy hatalmas folyamban összefolyna az Olt, a Maros, a Szamos, a Küküllő s még a Szent Anna tónak áldott tükrében is visszatükröződne Istennek ígérete, mintha ezek mind, mind küldenék imádságaikat, küldenék üzenetüket. Székely testvéreink ébren legyetek, székely testvéreink munkálkodjatok, székely testvéreink hozzájátok megértéssel és odaadással a nehéz keresztet, ami vállaitokra tétetett, mert nincsen messze már a nap, amelyet hirdetni vannak hi-

A templom belseje — Inside of the church

gyobb részben az ő érdeme is az, hogy az épület ma itten áll, nemcsak az unitárius vallásközösségnek tiszteletére és büszkeségére, hanem a magyarságnak is megszentelt örömére, sőt javára. Nálunk a hithűség és a hazafiasság nem két külön fogalom. *Vallásom a magyarság, hitem a magyarság, reményem a magyarság és diadalmas szeretetem a magyarság.* Vallásom az oltár szent varázsa, amelynek éltető melege buzdít engemet arra, hogy mindazokat a célokat, amelyeket magam elé tűztem, Isten jóvoltából megvalósítsam.

Magyar unitárius templom a székely hősök emlékére! megáldalak tégedet, megáldom a fundamentumot, azt a követ, amelyet annak idején az egy igaz Isten nevében alábocsátottam. Megáldom ezeket a falakat, megáldom a harmoniumot, megáldom az Ur asztalát, megáldom a szószéket, megáldom a csillárt és megáldom az egész gyülekezetet, nemcsak ezt, hanem odabenn az erdélyi falvakban és városokban küzdő embereket is, akik ebben a szent percben bizonyára

vatva azok a harangok is, amelyek ékesszóló nyelvei lesznek Isten ígéretének. Mig azok felszendülnek, szivünk dobogjon s lelkünk harangozzon és hirdesse dicséretét az örök, igaz Istennek, aki mindannyiunkat csendes áhitatra emelkedő szívvvel, buzgó lélekkel térít nyomdokaiba annak a hitnek, hogy az Isten elbocsátott minket, hogy Jézust kövessük. Emberé a munka, Istené az áldás. Az ő áldása legyen e házon, amelyet az ő tiszteletére építettünk. Isten áldása anyaszentegyházunkon, az egyetemes keresztény egyházon, ezen a városon, ennek minden templomán, minden iskoláján, minden házi tűzhelyén, minden barázdáján. Istennek áldása Kormányzó urunkon és bölcs tanácsosain, Istennek áldása édes magyar hazánkon és az egész emberiségen.“

Az első urvacsoraosztás.

A szépen felépített, gyönyörű beszéd után következik a legmeghatóbb szertartás, amelyet ősi szokás szerint minden templomszentelésen

gyakorolunk. *Barabás István* budapesti anyaegyházközségi lelkész kiáll az Urasztala elé, hogy bensőséges szavakban készítse elő a hiveket a szent vendégség jegyeinek méltó vételére. „Az Urasztala olyan magasan áll a mi vallásunkban, mint maga a Golgota. A kereszt vére ide csorog ezekbe a szent edényekbe s innen oszlik el kifogyhatatlan szeretet alakjában a hivek szívébe.“ A megrendítő szavak s a mélységes bűnbánati ima után megkezdődött az ősi szent szertartás a maga egyszerű, de megrázó pompájával.

A templomépítés története.

Az uri szent vacsora kiosztása után ismét *Pethő István* helybeli lelkész lépett a szószékre és ismertette az építkezés történetét. Beszámolójának főbb adatai a következők:

A templom alapkövét 1935. október 3-án reggel áldotta meg *Józan Miklós* püspöki viká-

A gyülekezeti ház — Assembly-room

rius és az építkezés befejezést nyert 1936. június 6-án a késő esti órákban. Első tervét *Máthé Géza* építésmérnök alkotta, ettől azonban építkezés közben eltértek. A hivek saját keze munkája sokat lendített az ügyön, amely enélkül aligha nyert volna sikeres befejezést. A templom alapját a Belügyminiszterium által átengedett használatlan ház képezte. Ezenkívül még a kormány 3000 P. munkasegélyt adott. Pestszentlőrinc városa pedig 1000 P.-t készpénzben. A honvédelmi és a kultuszminisztérium egyenként 500—500 P.-t juttattak. A 70 pestszentlőrinci család készpénzben 2806.44 P.-t, a csonkaországi unitáriusok 1447.07 Pengőt adtak össze. A

templom méretei a következők: hossza 13 $\frac{1}{2}$ méter, szélessége 10 m., magassága 6 m. A gyülekezeti terem hossza 11 $\frac{1}{2}$ m., szélessége 7 m., magassága 4 $\frac{1}{2}$ m., a kistanácsterem hossza 7 méter, szélessége 2.60 m. A templom remekbe-készült csillárját és az urasztalát, amely utóbbi *Józan Miklós* p. vikárius adománya, *Damokos Albert* szobrász faragta önzetlenül csodás székelly ügyességgel és művészettel. Különösen a csillár utólérhetetlen szépségű. Ez az Unitárius Nőszövetség adományából készült. A hasonló stílusban készült perselyt *Damokos Ferenc* asztalos faragta.

Az urasztalára való ezüst kegyszereket a következők adományozták: *Dimény Lajos*, vitéz dr. *Kozma György*, *Pethő István* és neje egy-egy kelyhet, dr. *Csiki Gábor* és dr. *Hajós Béla* (hagyaték útján) egy-egy kancsót, dr. *Iván László* egy kenyérszító tányért helyezett a szent vendégség asztalára.

Az üdvözlések.

A templomszentelésre sokan jöttek el nem-unitáriusok is. Zászlóik alatt felvonultak a különböző frontharcos, székelly hadosztály és székelly egyetemi hallgató szervezetek is. Meglepő és megindító volt az a hűség, amellyel a székelly egyetemi hallgatóság ápolja a hazai hagyományokat. Felvonult egyesületi csoportjuk székelly harsnyában jelent meg zászlójuk alatt. Ott volt egyébként a csonkaországi egyetlen unitárius cserkészcsapat: a 345 *János Zsigmond*-fiúk remekbe-készült fehér zászlója és az apródok kék selyem zászlaja is. Az urasztalát körülvevő térség két oldalán álltak ört a különböző zászlók s magasbatörő szineik alatt léptek egyenként elő a szónokok, akik a különböző hatóságok és testületek üdvözlését mondták el.

Dr. Boros György unitárius püspök Kolozsvárról, *dr. Ferenczy Géza* unitárius egyházi főgondnok Nagyajtáról küldte el meleg üdvözlését, amelyet minden jelenlévő meghatva hallgatott. *Agyagfalvi Hegyi István* a m. kir. belügyminiszterium nevében mondotta: „Ez a templom olyan szép kívülről, hogy az állami lakótelep diszére szolgál. Legyen és maradjon ilyen szép mindenkor belülről is.“ Az unitárius egyházi igazgatótanács nevében *dr. Mikó Ferenc* államtitkár, főgondnokhelyettes, *dr. Kozma Jenő* v. országgy. képviselő, budapesti gondnok az anyaegyház nevében üdvözölte „a bástyát, amelyek lelkesedése az anyaegyházéval vetekszik“. *Dr. Csiki Gábor* az Unitárius Misszióház, *dr. vitéz Nyiredy Géza* a *Dávid Ferenc* Egylet nevében hívta fel a szentlőrincieket, hogy „*Dávid Ferenc* hite ösztönözze

a maroknyi sereget, akik lélekszám szerint lehetnek a legkisebbek, de buzgóságban kétségtelenül a legnagyobbak". Az Unitárius Nőszövetség, a hódmezővásárhelyi és füzesgyarmati unitárius egyházközség írásban küldte meg üdvözlését. Dr. Szabó Elek a Brassai Sámuel ifj. egyesület, Nagy Áron a Bölöni Farkas Sándor iparosegyesület és a székely hadosztály nevében köszöntötte az egyházközséget.

A felekezet részéről képviseltették magukat a helybeli református és evangélikus egyház és az izraelita hitközség. Szalfer Károly ev. lelkész

Templomszentelés után —
After the consecration of the church

és dr. Günczler Péter izr. főrabbi egyházi öltözetben jelentek meg az ünnepélyes alkalomra.

A székely alakulatokat képviselték: a Hargitaváralja, (Dimény Mózes postafőigazgató), a Székely Egyetemi Hallgatók Egyesülete, a Körösi Csoma Sándor Egyesület. Rajtuk kívül még a Keresztény Vasutasok Egyesülete köszöntötte a pestszentlőrinci unitárius egyházközséget nagy ünnepe alkalmából.

Külön kell megemlékeznünk angol vendégeinkről, akik több ezer kilométeres utat téve meg, vettek részt a lélekemelő ünnepen. Mr. Taylor boltoni (Anglia) polgármester és neje csodálkozva láthatták, hogy milyen erő, mennyi hit van a csonkaországi kislélekszámú unitáriusokban. Angolnyelvű üdvözlésében Mr. Taylor kifejezte az angol unitáriusok testvéri szeretetét s egyben hangsúlyozta, hogy sohasem volt szükség a valósi életben nagyobb összefogásra, mint a mai kísérteties időkben. A délelőtti templomszentelési istentisztelet az üdvözlésekkel véget is ért a magyar nemzeti Himnusz hangjai mellett. Utána

ünnepi közebed következett, amelyen nagyszámú közönség vett részt.

A gyülekezeti ház felavatása az esti órákban.

Délután hat órára zsufolásig megtelt az új gyülekezeti terem. Az ülőhely kevésnek bizonyult nagyon sokan végig álltak a nagyszabású műsort. Megnyitóbeszédet Kovács Jenő keblitanácsos mondott, aki lendületes szavakban érzékeltette azt az erőfeszítést, amelynek eredménye az új kulturház. Utána Nagy Sándor karmester vezetésével az unitárius vegyeskar magyar dalokat adott elő. Már ekkor is feltűnt pompás összhangjuk, de a második szereplésük után olyan tapsorkán tört ki, amelyet kevés terem szokott hallani. Öszintén örültünk kiünő szereplésüknek. Azt a kis anyagi támogatást amit az egyháztól kapnak, tiszszeresen, százszorosan visszafizetik nemes élvezetben.

Ezután következett vitéz dr. Nyiredy Géza miniszteri titkár, a Dávid Ferenc Egylet alelnökének felavató beszéde. A belső megrendültség emlékével tudunk csak erre a beszédre visszagondolni. Nem is próbáljuk tartalmát adni, hanem szószerint közöljük lapunk más helyén „álmok népe“ cím alatt.

A beszéd után Belováry István cserkész szavalt, Kovács László hegedült nagyon szépen, majd egy kis cserkész: Gránitz Ottó köszöntötte az ujonnan épült templom és kulturház lelki atyját: Pethő Istvánt, aki egyszersmind a János Zsigmond cserkészek parancsnoka is. Azután megint előadás következett: Szabó Gáborné ótordai Weress Jolán író, pestszentlőrinci egyháztág tartott olyan mély és öntudatos unitárius hitről tanuskodó előadást, hogy azt mint önálló cikket lapunk más helyén egész terjedelmében közöljük. Az előadást a vegyeskar második szereplése, majd Szokolayné Tompa Márta szavalóművésznő száma követte. Sokszor hallottuk szavalni, de amit most művelt az idegekkel, az valóban rendkívüli volt. Ugy választotta verseit s úgy adta elő őket, hogy azok teljesen kifejezték a hallgatók aznapi érzelmvilágát. Bezárót mondott Pethő István helybeli lelkész. Az egész műsort kedvesen és derűrefakasztóan ótordai Weress Ákos konferálta.

A pestszentlőrinci nagy napról azzal az érzéssel távozott minden résztvevő, hogy az nagyon szép, nagyon öntudatos, nagyon lélekemelő volt. Adjon Isten a mi kis unitárius társadalmunknak sok ilyen szívet-lelket gyönyörködtető alkalmat!

Consecration of a Unitarian church at Pestszentlőrinc

Pestszentlőrinc is situated 11 kilometer away from Budapest's frontier in the direction of south-east. It is a typical suburb with 32 thousand inhabitants who earn their living in the Capital. As it is the cheapest of all the suburbs, it developed very quickly. When Transylvania came under the reign of Roumania in the year of 1918, refugees came to Pestszentlőrinc in great numbers. The government built houses for them, where 11 thousand people were placed. In that number there were 170 Unitarians. In this town lives the Unitarian minister Rev. Stephen Pethő, graduated at the Unitarian College at Kolozsvár and Manchester. He guides the little church and serves every Sunday in it.

In the recent years the 170 Unitarians desired to build a church and an assembly-room. The minister and the members of the congregation had a great pain till the necessary money was saved for that aim. The town authorities helped them a great deal, but the most touching was when in the lack of financial matters the people with the guidance of the minister started to work with their own hands. Thus they finished the church with little money, but great enthusiasm.

The consecration of the church was held on the 7th of June 1936 with great solemnity. The consecrating sermon was held by Bishop Right Rev. Nicholas Józán. Rev. Stephen Pethő prayed and Rev. Stephen Barabás, the minister of the Unitarian Church in Budapest served the first Lord Supper for the great number of people.

In the evening the very day was the consecration of the assembly-room with great religious festivity. Here spoke Dr. Géza Nyiredy, secretary of Ministry and the vice president of the Francis Dávid Association. An effective speech was given by journalist Mrs. Szabó, who is the member of the congregation.

Two distinguished English guests were also present at the consecration of the church. Mr. Taylor, mayor of Bolton city (England) and his wife. Mr. Taylor greeted the congregation in English.

The memory of this day will always linger in the mind of the Hungarian Unitarians.

Terjeszd az unitárius gondolatot!

A HIT ÜNNEPE.

ÁLMOK NÉPE.

(Teremavató beszéd Pestszentlőrincen június 7-én.)

Egy csodálatos rege szava kondul meg a lelkem mélyén ebben az ünnepélyes pillanatban. Talán édesanyám mesélte először bölcsőm fölé hajolva, vagy talán az iskola padjain hallottam, amikor eszmélő gyermeklelkem olyan mohó szomjúsággal itta magába a magyar mult csodálatos regevilágát.

A csodaszarvasról szól a legenda, amit ott üztek eleink valahol a Meotis ingoványai között. Hófehér, karcsú teste föl-föl villant előttük a hold ezüstös fényében, amikor a csendes nyári éjszaka csillagvilágos palástot borított a harcosok szendergő táborára. Fölajzott nyíllal és fölajzott lélekkel jártak a messze iramló szarvas nyomában, amit elérni ugyan sohasem tudtak, de legendás lényé mégis elvezette őket az ígért földjére.

Rólunk, magyarokról azt szokták mondani, hogy az *álmok népe vagyunk, délibábokat kergetünk, az ábrándok csodaszarvasa után futunk*, pedig nekünk, akik olyan kevesen, s olyan gyengék vagyunk, a valóság talaján kell állanunk, mások erejére kell támaszkodnunk. Ezt szoktuk mondani mi unitáriusok is magunkról. Nekünk mindig alkalmazkodnunk kell az adott körülményekhez. Határt kell szabnunk az állmainknak. Pedig testvéreim, csak azt vezetheti el a csodaszarvas az ígért földjére, akinek a lelkében csodálatos álmok égnék. Vajjon ha pestszentlőrinci testvéreink szívében nem lobogtak volna a lehetetlenség világába is elszármnyaló álmok, állana-e ma itten Isten hajléka és ez a gyülekezeti ház, aminek a felavatására gyűltünk egybe. Testvéreim! Nagy tetteket véghezvinni, alkotni és teremteni csak az az ember képes, aki álmodni is tud. Mert az álom az Isten csókja a lelkünkön: Oltsd ki az álom szikráját a lélekből, — az élet lángját ölj meg benne. Az örökösen latolgató, méricskélő, mindent a matematika szabályaihoz igazító lélek könnyen bátorság nélkül való lélekké válhatik. Pedig nekünk, magyaroknak és unitáriusoknak egyaránt arra kell törekednünk, hogy kiragadjuk magunkat a *békaszemlélet* világából és a *sasok régiójába* emelkedjünk, nem törődve azzal, hogy sugárzó fényözön, vagy csapkodó villámok fogadnak-e ottan. Ti pestszentlőrinci testvéreim, bizonyosságot tettetek arról, hogy bennetek a sasok magasságok felé ragadó lelke él...

Tizenhét évvel forgassuk vissza az idő kere-

két . . . Messziről, onnan a keleti határról vége-
láthatatlan zarándokcsapatok özönlének a Duna
völgyébe. Jönnek a kéklő Hargita aljáról, a szőke
Küküllő völgyéből, a Firtos tájairól. Utjukat
üszökbe, fekete zsarátnokba fulladt családi fészkek,
pernyévé omlott boldogság füstje jelzi. Egy kis
batyuban minden elfér, amit egy szorgos polgári
élet gyümölcsözött. De a szivek mélyén égett egy
szikrafény, amely utat mutatott a vándoroknak a
rájuk szakadt dermesztő éjszakában. S a vándorok
cölöpöt vernek itt, a homok világában, ők az
örök székely sors eljegyzettjei, ismét *határörökké*
válnak, a milliós fővárosnak határőreivé. És ezek
a zarándokok, akik hiába bontják ki „fészekrakó
vágyaikat,” hisz részükre csak szükséglakás jut,
álmaikban már hajlékot ácsolnak — oh, nem
maguknak, — hanem annak, aki maga is olyan
sok-sok helyen vált hajléktalanná az emberek lel-
kében: Istennek.

És az álom valóravált. Ma itt áll a kis
templom és a gyülekezeti ház. Futóhomokon grá-
nitépület. Fölépült sárból, könnyből, hulló veriték-
ből, napsugárból, Hargita sóhajából, bibliai sze-
gény özvegy filléreiből, hontalan székelyek, templo-
mot építő székelyek szülőföldjükre visszasíró fájdalom-
mából és áldozatából.

Ez a templom és ez a gyülekezeti ház az
ezeréves székely hős emlékét hirdeti, kultuszának
tűzhelye lesz. Hirdeti és tanusítja: mégsem hiába
omlott el a hősök teste, ömlött ki a hősök vére,
mert még a futóhomokból is gránitot tudott
építeni. Hősi lelkük, ihlető szellemük itt él, itt
áramlik körülöttünk. Ide száll e pillanatban Volhy-
nia mezeiről, a rokitnói mocsarak posványából, a
Kárpátok havas hágóiról és felénk sóhajt a doftánai
sóbánya mélyéből is. Ide gyül, gyülekezik nagy-
táborozásra a hősök lelke, hogy szent frigyre
lépjen a *halott hősök szelleme, az élő hősök, az*
áldozatkészség, önfeláldozás hőseinek példát mutató
erényeivel.

Ennek a templomnak és gyülekezeti háznak
ma még nincsen orgonája, de úgy érzem, e pilla-
natban lelkünk mélyén fölzendül egy hatalmas
orgona, futamaiból egy csodálatos dal száll fel,
egy dal, amit az örökké élő Isten láthatatlan hang-
jegyekkel irt föl a mi szívünk élő táblájára. E dal
annál fennenhangzóbb, minél mélyebben rejtőzik
el szívünk barázdáiban: *székely vagy!*

Ennek a templomnak még nincsenek harang-
jai, de a lelkünk mélyén harangok ünnepi szava
kondul fel az isteni magasságok felé, hirdetve
hirdeti: *unitárius vagy!*

Ennek a gyülekezeti háznak nincsen oltára,

de minden darab téglája egy-egy élő oltárkö,
amelyből felénk villan a szent figyelmeztetés:
embertestvér vagy!

E három eszmény lépjen elválaszthatatlan,
örök lelki frigyre e megszentelt hajlék falai között.
Aki átlépi küszöbét e háznak, itt lélekben ujjá
kell születnie. A gögös válják alázatos lelküvé, a
csüggedő szive kapjon szárnyakat — a fukar le-
gyen jókedvű adakozóvá, s akinek utja eddig
hideg árnyékok között vezetett, töltekezzék meg a
lelke Isten lelkének fényével, napsugarával. Ki
eddig elfordította lelkét Isten arcától, ha e ház
küszöbét átlépi, válják töredelmes, térdrehulló, hívő-
szívü emberré.

Felavatom ezt a házat!

Fundamentuma legyen *Isten*, pillérei az olt-
hatatlan *hazaszeretet* és sirig tartó *hithűség*. Kupo-
lája, boltozata pedig legyen a Krisztus lelkén
áttüzesedett *egyetemes szeretet*, amelynek fényénél
minden igazságnak ki kell derülnie, minden álom-
nak valóra kell válnia, mint ahogy a ti álmotok is,
szentlőrinci unitárius testvéreim, valóra vált. Vál-
ják valóra minden magyarok legszentebb álma s
egyben igazsága is!

Igy adja Isten!

dr. vitéz Nyiredy Géza.

Égetően sürgős, hogy az unitárius szellem elterjedjen a földön

(Előadás a pestszentlőrinci gyül. ház felavatásán jun. 7-én.)

Mennyire vártuk ezt a napot az évek során,
mig egy kopott, szomorú, izléstelen színházte-
rembe jártunk istentiszteletre! Milyen szépnek
képzeltük el a pestszentlőrinci leányegyházköz-
ségnek ezt az ünnepét. De még a legörömtelibb
várakozás sem volt elkészülve az unitarizmusnak
és a székelységnek ilyen diadalmas, boldog, nagy
ünnepére!

Ki nem érezte meg a délelőtti templom-
szentelés ujjongó feszültségében, hogy fordulópont
ez a mai?! Annyi emlékezés után az első indu-
lás. Ha eddig összejöttünk mi, unitárius erdélyiek,
mindig azt éreztük, hogy kevesen vagyunk, gyen-
gék vagyunk. Ma megéreztük, hogy erősek va-
gyunk és boldogok! Annyi hazátlan esztendő után
ma éreztük magunkat először otthon.

A háboru óta ez az első unitárius templom-
szentelés Magyarországon. Jelentősége kimerít-
hetetlen, de a mai szűkkeblű, harácsoló világban
talán a legszembeszökőbb tény az, hogy az er-
délyi ember, amint betevő falatja biztosítva van,
az első feleslegét, az első nélkülözhető fillérét

már a közösségnek adja. S talán azért kellett nekünk Erdélyből kiszakadnunk, hogy a székely merészség, az a szent vállalkozói kedv, mely ezt a templomot a semmiből felépítette, rajtunk keresztül Magyarországot is átítassa.

A mai délelőtt felejthetetlen óráiban, mikor az asszonyok könnyezve és a férfiak a megindulástól remegő ajakkal érezték meg a sorsunkban levő végzetes közösséget, — száműzöttek szármalmas csoportjából Erdély előőrseivé váltunk. Mert fordulópont ez a mai! Ha eddig nem értettük, miért kell Erdélytől távol élnünk, ismerjük fel Isten akaratát a mai napon. Ugyanazt a sorsot más lélekkel vállalva, az eredmény is más lesz. Fogjuk fel az életünket úgy, mint egy hivatást, hivatást az unitárius vallás és az unitárius szellem terjesztésére, — és gazdag munkaterületek boldog lehetősége nyílik meg előttünk.

Mint ahogy a reformáció korában is hazájukból elűzött emberek vitték szerte az új hitet, saját szenvedésük árán mozdítva elő az emberiség haladását, Isten talán ezt a feladatot róta ránk is.

Az unitárius vallásnak és az unitárius szellemnek mielőbb el kell terjednie. Ma, amikor a természettudományos gondolkodás egyre józabbá, értelmesebbé, tisztánlátóbbá teszi az egymást követő nemzedékeket, felelősségteljesen sürgős feladat, hogy az unitárius vallást valóban megismerjék. Rajtunk, ma élő maroknyi unitáriusokon mulik jövő századok hitélete. A feltartóztathatatlanul terjedő felvilágosodás két utat hagy nyitva az emberek számára: a hitetlenség utját Krisztus nélkül, vagy az unitárius vallást Krisztussal. Fel lehet-e hát mérni a rajtunk nyugvó felelősséget?!

Ugyanilyen égetően sürgős, hogy az unitárius szellem elterjedjen a földön. Az unitárius szellem merte kimondani a vallásháborúk legvéresebb korszakában: A hit Isten ajándéka, senkit hitéért üldözni nem szabad! Mi mentheti meg az emberiséget ma, a kiélesedő faji ellentétek korában, ha nem az unitárius szellem merész továbbfejlesztése: A népiség Isten ajándéka, senkit fajaért üldözni nem szabad!

Oly súlyos feladatok ezek, melyeket csak a magunk megújulásán keresztül kísérelhetünk meg megvalósítani.

A megújuláshoz, az eszményi unitárius élethez nehéz, de világos és járható út vezet: a nagy erdélyi unitárius egyéniségek követése. Ki ne érezne valami mély erőt és kulturát, ha a Brassai Sámuel, Ferencz József, Berde Mózsa korára gon-

dol? Mint egy felelősségét komolyan vevő nagy család, úgy fonódott egybe Erdély unitárius társadalma. A legkisebb unitárius gyermek, a legszegényebb unitárius férfi is érezhette, hogy őt ismerik és számontartják, életreszóó segítséget kaphat, ha kell, de ezért ő méltó magatartással tartozik.

Ezért az első lépés a mi kicsiny magyarországi unitárius egyházunkban, de különösen a mi új pestszentlőrinci gyülekezetünkben, hogy ismerjük meg egymást mélyen, igazán! A hátrányból, hogy kevesen, a gyermeklelkekkel együtt alig kétszázan vagyunk, vonjuk le azt az örvendetes következtetést, hogy testvéri, bensőséges munkát végezhetünk.

S ez a feladat ránk vár, az asszonyokra. Mióta a világ világ, a férfi szerezte meg a létfenntartáshoz szükséges dolgokat, de az asszony teremtette meg az otthont. A férfiak itt is megtették kötelességüket: felépítették a templomot s kulturális célokra ezt a gyülekezeti termet. Nekünk kell otthont varázsolni belőle s ígérjük, hogy mi is megtesszük a magunkét! Összegyűjtjük majd a gyermekeket, játszunk velük, együvé tartozó kicsi unitáriusokkal... A gyermekek idevonzák majd az anyákat, az apákat. Észrevétlenül egy nagy családi körré válunk, ahol mindenki ismeri egymást s kialakul az is, ki miben lehet a másik segítségére... Boldogok leszünk, egyek s erősek, mint a mai napon.

S ha lassan egy mély, igazi unitárius élet fejlődik ki nálunk, ezzel talán törlesztünk valamit abból a kifogyhatatlan kölcsönből, mellyel Erdélynek tartozunk. Mint az anyához, úgy menekülünk mi mindig Erdélyhez vigaszért és erőért s közben éppen, mint az önző gyermekek, nem akarjuk észrevenni, hogy ő is fáradt, ő is rászorulna egy kis öröme, gyámolításra. S mi az anyának az öröme? Ha gyermekei különbek nála. Erdély unitáriusainak is nagy bátoritást jelentene, ha egy itteni erős, igaz és nemes unitárius ujjászületésről hallanának. Igyekezzünk tehát, — ha különbek nem is lehetünk, — legalább méltóak lenni édesanyánkhoz, Erdélyhez.

Isten adjon nekünk erőt, hogy ezt a felelősségteljes, gyönyörű feladatot betölthessük.

Sz. Weress Jolán.

Még ma fizessen elő
az Unitárius Értesítőre!

Brassó ünnepe

Brassóban, a Cenk alatti gyönyörű fekvésű városban, érdekes és változatos az unitárius egyház története. Dávid Ferenc korában itt tekintélyes, nagy egyházközség alakult, amely élt és virágzott a nemzeti fejedelemség végéig. Ennek bukása után a Habsburgok birtokába került Erdély. Az új urak mindent elkövettek az unitáriusok gyengítésére, nem riadtak vissza a legkegyetlenebb üldözéstől sem. A brassói egyháznak igen nagy lehetett a belső ereje, mert egész 1777-ig fenn tudta magát tartani az erős üldözések közepette.

Mária Terézia és hitbuzgó kormánya azonban megsokalták, hogy ebben a nagy szász városban erős unitárius egyház áll fenn s parancsokra karhatalom vette el az unitáriusok templomát és minden javadalmukat. A kifosztott egyház hívei magukra maradván beolvadtak a többségi felekezetbe. Így szűnt meg a XVIII. század végén az unitárius egyház Brassóban s csak a XIX. század végén a városba költözött, munkát kereső székelyek támasztották fel újra. 1885-ben alakult meg a leányegyház, 1909-ben az anyaegyház. 1915-óta Kovács Lajos jelenleg háromszéki esperes vezeti az evangelium útjain kétezer főnyi buzgó seregét.

A templomépítés a város központjában 1934. április 24-én kezdődött, de a sajtó támadása miatt azt a hatóság beszüntette. Erre új telken kezdődött meg a most megnyílt templom építése múlt év július 1-én Halász Kálmán brassói építőművész tervei szerint. Az új templomot f. évi május 17-én nagy ünnepségek közepette szentelte fel dr. Boros György unitárius püspök. A templom teljesen modern, egyenesvonalú alkotás, első ilyen építkezés az unitárius egyház történetében.

A felszentelési istentiszteleten Benedek Gábor kökösi lelkész imádkozott, Szent-Iványi Sándor teol. tanár tartott alkalmi beszédet, majd dr. Boros György püspök tartotta meg avatási beszédét, amelynek folyamán megszólaltak a harangok s a gyülekezet néma felállással emlékezett meg néhai Kádár Sándorról, aki a harangokat öntette a templom számára.

Este 7 órakor tartották meg az első vallásos estélyt az új templomban gazdag műsorral.

Mi a nagy távolság ellenére is úgy érezzük,

hogy brassói testvéreink egészen közel állanak szívünkhöz sok szenvedésükkel, sok megpróbáltatással s a mégis megvalósult szép álmukkal. Isten áldja meg őket és új templomukat a lélek, a hit ezer áldásával.

Két templom

Nem is egy hónapi időköz távolságában két új templomot szentelt fel az unitárius egyház a maga ősi, egyszerű szertartásával. Két templom, amelyek mindegyike a végeken épült. A végeken, ahol legnagyobb veszélyben van a hit, ahol legtöbb támadásban részesül a vallás a különböző, elferdült emberi nézetek részéről. A falu eddig még úgy, ahogy megőrizte szellemi tisztaságát, az istennélküliség megbetegítő csirái csak napjainkban kezdik fertőzni ezt az egészséges területet. A város azonban régóta beteg s boldogan állapíthatjuk meg, az orvos örömeivel szemlélhetjük, hogy nagy bajából lábadozni kezd s ismét Istent keresi, akitől egyedül várhatja gyógyulását.

Brassó és Pestszentlőrinc! A kilométerek százaival választhatnak el egymástól s uraid egészen más színeket festhetnek külső ábrázatodra, mégis testvérek vagytok, édes testvérek!

Oda a falvaiból kivert székelység menekül munkáért és életbe vetett hitért, reménységért. Ide egy gyászos sorsfordulat küld száműzetésbe bus magyarokat. Ott közel kétezer ember verődik össze szép Székelyország hegyeiről és völgyeiből. Itt mindössze százhetven árva lélek keresi a csillagot, amely „Zágon felé mutat”. Itt is és ott is életért küzdő, két kezük munkájából élő kisemberek, akiknek nincs tökepénzük, nincs bérházuk, csak az van, amit a jó Isten mindennap ad s csak afelett rendelkeznek, amit veritékes, nehéz munkával keresnek meg napról-napra.

Évekkel, évtizedekkel ezelőtt dehogy mertek volna ezektől a kisemberektől egyházaink csodát várni. Ahoz hozzászoktunk, hogy a falu nagy egyházi terheket viselt, dehát a város az más. A városok lakói, az elővárosok tömegei, hogy törődnének az egyházzal, a vallással? — Az eddigi hiva-

Unitárius lelki egységet!

(Megnyitóbeszéd a dunatiszamenti unitárius egyházkör közgyűlésén.)

Amikor a népek és nemzetek mai világnézetű élethalálharca megrendíti a keresztény lélekben az emberi nemes és szép alkotásokba s a jó erkölcsbe vetett igaz hitet, vajjon hová menekülhet máshoz oltalomért a megtámadott lélek, mint az evangéliumhoz, a krisztusi tanokhoz, igaz hitünk örök kútforrásához?

Két évtizede annak ma holnap, hogy nemzetünk — az igazság szégyenpadra állításával, — összetörve, széttúzottan, kábultan támolyog és rabmódra rójja végzete által kijelölt meredek útját és Isten csodája, hogy az előre megásott jeltelen sírban még el nem tűnt.

Az eddig szunnyadozó huszmillió magyar lélek azonban nemzete nagy éjszakájából felocsudva életre kelt és országhatárt nem ismerve az örök nemzeti gondolat szent egységében újból egymásra talált; s bár elveszté ezeréves alkotmánya alkotta külső szervezetét, történelmi és földrajzi istenadta határait, céltudatos politikai vezetését, de megtalálta egységes lelkiségében örökéletének kútforrását.

A nemzet örökéletének fő alkotó eleme: a *közös lelkiség*, vajjon nincs-e erre még inkább szükség e nagy, evolucionális időkben hitünk világában?

Ma, amikor nehéz idők kegyetlenül végigszántanak a történelmi egyházak földjein letarolva a hit, tudomány és jó erkölcs által annyi évszázadon át gondosan beállított vetést, örök időkre tervezett berendezkedést, *a mindennapi élet bősüült hullámain inoqua recseg-ropog az egyházak hajója*, amelynek acélbordáit csakis az Ur kegyelme mentheti meg.

A mi kisebbségi egyházunk fájának törzsöke messzi keleten nőtt, s vajjon kiállja-e a nagy vihart a sziklás bérceken égfelé nőtt sudár erdélyi fenyő, avagy lesodródik a rázuduló lavinával a mérhetetlen szakadékba és megsemmisül, magával rántva négy évszázados intézményeit, alkotmányát és berendezkedéseit?

Minderre a mi véges elménk megnyugtató választ még ma nem adhat; de bizzunk a Gondviselésben és annak bölcs és irgalmas végzésében. Legyen hitünk számára világító torony a krisztusi evangélium e földrengető viharban és örök szent

talos álláspont megbukott. Megbukatta két lelkes pap és két buzgó városi gyülekezet. A csoda, az alig hihető csoda megtörtént. A hivatalosak bizalmatlankodása, bölcs intései ellenére is győztek a választottak. Azok, akikkel Isten újra bizonyítani akarja ennek a világnak, hogy csak ideig-óráig hagyta magára az öntelt embert, ma ismét jön, közeledik a világ felé, hogy birtokába vegye, amit ő teremtett: a hozzá hasonlító emberi lelket. Nem lehet ezt a hasonlóságot lehaszudni, nem lehet ezt az előkelő és magasztos rokonságot megtagadni: a brassói és pestszentlőrinci hívek tesznek bizonyosságot arról az örök igazságról, amelyet már-már temetni indult egy beteg kor szellerne, de hiába, mert az igazság feltámadott egyszerű hívő emberek akaratában, lélekbe-markoló, hősi önfeláldozásában. Brassó és Pestszentlőrinc! két diadalünnep unitárius egyházunkban. Két ünnep amely egy tényt von magasztos fénybe. Az a tényt, hogy minden erőszakoskodás, minden gáncsoskodás, minden elfogultság, minden külső és belső nehézség ellenében csak egy dolog állja meg sziklaszilárdan a helyét: a hit. Hit a magasabbrendűségben, az Istenben, az önzetlenségben, a buzgóságban, a kitarításban, a veritékező áldozatkészségben.

Ezért a felemelő igazságért érdemes volt annyit jajongni, annyit sirni, annyit keseregni, annyit gyötrődni, annyi testi-lelki nyomoruságot viselni és végül Isten színe előtt megigazulni, mindent elfeledni, minden sebet begyógyítani, minden könnyet letörölni.

Két város! Két templom! Mily messze vagytok egymástól és mégis mily közel egymáshoz! Magas tornyaitokon lelki szemmemmel érces antennaszálat látok kifeszítve amely állandóan fogja az égi üzenetet, amelyet Isten küld szegény, vergődő és vajjudó egyházunknak. Hát csak fogjátok fel, hát csak hirdessétek: Nagy dolgot cselekedett a Hatalmas, aki megújítja a föld színét s nem csak gyümölcsöt, nem csak aratást ígér nyár idején, hanem megérleli az emberek vetését is: apró mustármagot, hatvanszoros buzakalászt és valóra váltja a Názáreti örök álmát: Istenországát az emberi lelkekben, a szerető szivekben és a szeretet szavára épülő lelki otthonokban.

IVÁN LÁSZLÓ.

kapocs a forgószél által a világ bármely sarkára vetett unitárius részére.

Örökéletünk lényege: *a lelki egység*. Az ebben rejülő hatalmas, kozmikus erő kapcsoljon össze mindenhol és mindenkoron hittestvéreinkkel s e tisztán lobogó egységes lélek világítsa meg és iktassa szivünkbe nemcsak „egy az Isten“ hitvallásunkat, hanem ez irányítsa országhatáron innét és túl a mindennapi élet küzdelmeiben, a család, iskola, s a nemzeti élet összes megnyilvánulásai-ban is minden tetteinket.

Amidőn tehát magyarországi egyházunk ezidőszerint az adott súlyos helyzettel kénytelenül számol és az anyatörzsről szervezetileg külsőleg leválik és átmenetileg új berendezkedésre is kényszerül, *a négy évszázados történelmi multat és hagyományokat fel nem adva, keletre tekint sóvárgó arccal és egységes unitárius szellemnek örök fenn-tartásáért* és annak bensőbb fellendítéséért továbbra is küzd és dolgozik hittel, reménnyel, szeretettel és meggyőződéses nagy áldozatkészséggel.

Legyen ez mindnyájunk szent fogadalma: hegyeken és óceánon innét és túl!

Mi, a történelmi Erdély fiai, a szélrózsa minden irányában szétszórva továbbra is hisszük és valljuk vallásalapító nagy püspökünkkel, hogy a mi hitünk Istennek ajándéka s ez ajándékkal mi mindenkoron hűen sáfarkodunk, azt nemcsak megtartjuk, hanem az ifjuságnak, a jobb magyar jövő reménységének át is adjuk, s a közös lelkiséget és annak ékkövét: a hagyományt, jövőbeli boldogságunk forrásának kristálytiszta vizét, a mi halhatatlanságunk és örökéletünk igaz zálogát, mint legbecsesebb szent örökségünket féltékenyen megőrizzük és ha üt a végső óránk, csakis méltókra hagyományozzuk.

E zord időkben csak így állhat fenn — sajnos, az erőszaknak engedve, száttagoltan, — továbbra is kicsiny egyházunk dacolva az idők viharával, s csak így lehetünk és maradunk mi és gyermekeink az „egy az Isten“ hitnek őszinte megőrzői, meggyőződéses vallói és igaz apostolai!

Dr. vitéz Kozma György.

A JÖVŐ UTJAIN.

Dunapataj belső élete

Lapunk tudósításából ismerik olvasóink azt a szép unitárius mozgalmat, amely Dunapatajon megindult. A kis unitárius sereg lelki gondozását *Barabás István* lelkész vállalta magára, aki már több ízben tartott istentiszteletet *dr. Kendecsy*

Pál községi orvos testvéries házában. *Dr. Kendecsy Pál* feleségével együtt különben is ottani hiveink igazi bensőséges lelki vezére, aki fáradtságot nem kimélve, egész sereg új énekekre tanította meg hittestvéreit. Husvét másodnapján április 13-án nagy örömmel határozta el a szórvány, hogy leányegyházközséggé alakul s a csonkaországi hivatalos beosztás alapján a budapesti anyaegyházhoz csatlakozik, mint amely eddig is ellátta lelki javakkal. Az igazgató tanács legutóbbi ülésén a leányegyházközséggé átalakulást jóváhagyta s ezzel minden törvényes forma kielégítést nyert. Az új egyházközség világi vezetősége a következőképpen alakult meg: gondnok: *dr. Kendecsy Pál* orvos, vagyongazdálkodó gondnok és ellenőr: *Bogárdi István*, jegyző: *dr. Kendecsy Pálné*, pénztáros: *Varga József*, egyházfi: *Kőrösi Gábor*.

Az új egyházközség vezetősége és keblit tanácsa *Barabás István* lelkész kezébe letette a hivatali esküt s azután megkezdette működését. Az egyházközség első működése egy temető-kert felállítása volt, amelyet *Varga József* pénztáros és neje *Sulyok Julianna* adományoztak 1500 P értékben az új egyháznak. A temető-kert kiterjedése 1080 négyszögöl. A második adományt a vagyongazdálkodó gondnok: *Bogárdi István* és neje *K. Papp Julianna* ajánlották fel, akik harangot öntenek a létesítendő templom tornyába. Ennek felépítéséig pedig haranglábra helyezik.

Mivel az iskolai hatóságok minden törvény ellenére az unitárius hivek istentisztelete elől elzárták a polgári iskola tantermét, a hivek elhatározták, hogy templomot építenek istentiszteleteik végzésére. Ebben vezérszerepet *dr. Kendecsy Pálné* viszi, aki anyagi áldozattól sem riadt vissza, csak hogy a dunapataji hivek kívánsága teljesüljön. Már is megegyezett, sőt ezer pengővel le is foglalta a Kossuth Lajos-utca 466. számú házas telket, amely a városka központjában fekszik s teljesen alkalmas templomi célokra. Van rajta lelkészi lakásnak megfelelő épület, gyülekezeti terem és egy nagyobb, vastagfalú építmény, amely nagy könnyűséggel átalakítható templommá. Ezenkívül több kisebb helyiség, amelyek közül az egyik harangozó lakás lesz. A templomhelyiség 14 m. hosszú és 7 m. széles, a benne lévő faanyagból teljesen felépíthető a templom belső berendezése.

Igy állanak jelenleg dunapataji testvéreink lelki ügyei s a velük összefüggő berendezkedési kérdések. Mi azt hisszük, hogy ez a nagy reményekre jogosító szép egyházi alakulat meg fogja

találni a maga útját, amelyen Isten felé járnia kell. Csak az a buzgóság, az a lelkesedés, az a minden nehézséget lebiró akaraterő töltse el mindannyiunkat, amelyet eddig is mutattak minden megmozdulásukban. Akkor valóban kiirhatják majd templomuk ormára: A hit Isten ajándéka s azt el nem vehetik tőlük sem hatóság, sem erőszak, sem gúny, sem furfang, sem semmiféle emberi mesterkedés!

Hitvallásos nevelésünk problémái.

Öntudatos unitárius szellemet az életben csak azoktól várhatunk, akik gyermekkorukban már magukba szívták az unitárius hit drága virágainak illatát: akik hitvallásos unitárius nevelésben részesültek. A másvallású hitoktatók által tanított unitárius növendékektől aligha várhatunk egyházhűséget és unitárius öntudatot. A füzesgyarmati köri közgyűlésnek egyik legfontosabb és leglényegesebb kérdése e gondolat volt. E sorok írója a dr. Iván László által egybeállított tanügyi jelentéshez hozzászólva megállapította, hogy az elmúlt 1935-36. iskolai évben a jelentés adatai szerint 546 unitárius növendék részesült unitárius hitvallásos nevelésben. A rendelkezésre álló legutóbbi állami statisztika adatai szerint pedig az 1932-33. iskolai évben is még 843 unitárius gyermek járt a csonka ország összes elemi és középfokú iskoláiba. Tekintetbe véve azt, hogy mintegy 20-30 gyermek hittanból unitárius lelkészek előtt magánvizsgát tesz, továbbá körülbelül ugyanennyit szülői készítenek elő vikáriusi engedély alapján a hittan iskolai tananyagára, még mindig mintegy kétszázra tehető azoknak a gyermekeknek száma, akik az elmúlt iskolai év folyamán unitárius hitvallásos nevelésben egyáltalán nem részesültek. Ha ezt a számot nem tudjuk a lehetséges legalacsonyabbra egészen rövid idő alatt leszorítani, akkor ez a kétszáz lélek minden valószínűség szerint elvész az unitárius közösség javára. — Ha csak a középfokú iskolába járó tanulók számát vetjük egybe, akkor is mintegy 80—85 olyan unitárius gyermekre találunk, akik hitoktatásban nem részesülnek. Ha egy gyermek elemista korában más vallású hitoktató elé jár hittanóra, azt középiskolás korában még ellensúlyozni tudjuk, ha nehézségek árán is, de teljesen elvesztettük azt, aki négy elemi vagy nyolc középiskolai éven keresztül másvallású hitoktató óráin más egyházak hitigazságait tanulta megismerni. A gyermek fogékony, istentkereső lelkébe be kell oltanunk hitünk igazságainak drága virágait. Az ősz folyamán a köri közgyűlés határozatából minden középfokú

iskola igazgatóságát megkeressük, hogy van-e ott unitárius gyermek, s ha ez a nyolcvan gyermek ötven város és község nyolcvanféle iskolájába jár, akkor is el kell érnünk őket, hogyha nem akarjuk az öntudatos unitáriusok sorából törölni őket. Reméljük, hogy lesznek olyan áldozatos lelkű világi hűveink, akik vállalni fogják, hogy a lelkészek segítségére sietve, részt kérnek abból a szolgálatból, amit már most is végeznek azok a világi hűveink, akik egyes városokban a hitoktatást magukra vállalták.

Az elmúlt gyűlés legyen az utolsó intő és figyelmeztető, hogy a szórvány hitoktatásnak Józán Miklós püspöki vikárius által a tavaly már beindított munkáját széles sikra kiterjesztve, elvégezhessük, hogy az unitárius életet öntudatra lobbantassuk annak a kétszáz unitárius gyermeknek a lelkében is, akik ma a nagy szórványban tőlünk távol élnek.

Ferencz József.

KRÓNIKA.

A duna-tiszamenti egyházkör közgyűlése Füzesgyarmaton

A közgyűlést a szokásos külső keretek között tartottuk meg az idei évben is. Sajnálattal említjük meg, hogy a közgyűlés jogosított tagjai közül nagyon kevesen jelentek meg s vettek részt egyházunk évi seregszemléjében. A közgyűlést dr. Csiki Gábor imája vezette be. Dr. vitéz Kozma György elnöki megnyitója mély hatást keltett a megjelentekben s azt lapunk jelen számában teljes szövegében is olvashatjuk. Józán Miklós esperesi jelentése hű tükre volt az egyházkör múlt évi működésének. Benne röviden és tömören megtaláltuk mindazt, ami esemény és eredmény volt. A pest-szentlőrinci új templom felszentelése és az ifjusági nyári tábortelep elindulása örömmel töltött el mindnyájunkat. Bölcs korholó szavai is mindnyájunk lelkéhez szólottak és új, alaposabb munka végzésére serkentettek. A tanügyi jelentést élénk érdeklődés mellett hallgatta végig a közgyűlés, mert mindenki tudatában volt annak, hogy gyermekeink hitvallásos nevelése egyházunk jövője biztosításának egyik alapja. Dr. Iván László gondosan egybeállított jelentése hű tükre volt a végzett munkának. A jelentéshez Ferencz József és dr. Csiki Gábor szóltak hozzá, utóbbi kérte a közgyűlést, hogy a hitoktatás az iskolai év elején kezdődjék és annak végével fejeződjék be s ne ismétlődjék meg az az eset, hogy a hitoktatás csak szeptember

vége felé indul el s már május végével befejezést nyer. A tanügyi jelentést egészítette ki Józán Miklós vikáriusnak a szórványban élő unitárius növendékekről tett jelentése; a közgyűlés elhatározta, hogy az ősz folyamán az összes középfokú iskolákban újra megkísérli a növendékek összeírását és azoknak unitárius hitvallásos szellemben való nevelését. A közgyűlés tudomásul vette a közalap és a nyugdíjalap számadásait, az államsegély kiosztását, a felsőbb rendeleteket. *Kelemen Béla* egyházi tanácsos ismertette a készülő új törvénytervezet alapelveit, melyeket a kör egy későbbi rendkívüli közgyűlésén fog tárgyalás alá venni. Dr. vitéz Kozma György javaslatát a kör egyhangúan emelte határozattá, mely szerint a csonka ország unitáriusai csak kényszerítő szükség parancsoló szavának engedve foglalkoznak az önálló szervezkedés formai feltételeivel és a lelki egységet az ősi unitárius hagyomány szent szellemében minden kényszer felett álló lelki kincsékként megőrzik. Az egyházkör legközelebbi rendkívüli közgyűlésének helyét Budapesten állapította meg.

A templomban a közgyűlést megelőző istentiszteleten Józán Miklós püspöki vikárius imádkozott, *Darkó Béla* az egyházkörnek hivatalban legfiatalabb lelkésze pedig szép és megfontolt komoly beszédében az unitárius hit és öntudat tiszta világosságának fényét gyújtotta meg: a régi fénynél az új szövétneket. Isten segítse továbbra is ezen az uton. A kántori szolgálatot *Boros Áron* hódmezővásárhelyi kántor-tanító látta el, szépen csengő hangja betöltötte a templomot, ahol a gyülekezet vele együtt énekelt.

A közgyűlést az iskolában közebed követte. Ez most is különbözött a szokásos ebédektől, mert valóban a szeretet vendégsége volt, ahol a hivesek adták össze és készítették el az ebédet. *Darkó Béláné* tiszteletesszony betegsége miatt a háziasszony szerepet *id. és ifj. Sári Józsefné* vezetésével a gyülekezet asszonyai látták el a tőlük megszokott szives vendégszeretettel és hozzáértéssel. A pohárköszöntések során komoly és megfontolt szavak egymást váltogatták a vidám köszöntésekkel, melyek között nagy tetszést aratott László János budapesti kiküldött beszéde, aki a gyülekezett magyaros vendégszeretetéért mondott köszönetet.

A közgyűlésen nagy számban jelen voltak a szorgos munkaidő ellenére helybeli hivesek és örömmel láttuk *dr. Gyulay Zoltán* debreceni, *Szász Domokos* és *József Dezső* gyulai és *Borsi János* dévaványai testvéreinket a hivatali állásuknál fogva megjelentek mellett.

Ferencz József.

Brassai Sámuel emlékezete

A fővárosi unit. egyetemi hallgatók Brassai Sámuel egyesülete minden öt esztendőben fényes ünnepek közepette üli meg a nagy magyar tudós emlékét. Az idén ismét bekövetkezett az ötéves forduló. A magyar rádióban május 14-én *dr. Gál Kelemen* ny. igazgató ismertette a nagy tudós törekvéseit különösen a magyar nyelv megtisztítása terén végzett hatalmas munkáját. Dr. Szabó Elek a rádióban mint az ifjuság eszményéről emlékezett meg névadó hősről.

Másnap este tartotta meg a Misszióház templomában az egyesület közgyűlését, amelynek keretében *dr. Varga Béla* egyet. m. tanár, egyházi főjegyző tartott emlékbeszédet a legnagyobb magyar nevelőről a „Praeceptor Hungariae“-ról. Kitűnően szemléltette, hogy Brassai Sámuel lett valósággá a „paedagogusról alkotott emberi eszmény.“

A nagyszabásu ünnepélyt, amelyen igen nagy számban vett részt az érdeklődő közönség, serlegvacsora követte a Pannonia szállóban. A serlegbeszédet *dr. Gál Kelemen* ny. igazgató mondta nagy figyelem közben. Az ünnepeken Budapest főpolgármestere és az országos ifjusági szervezetek képviseltették magukat.

IFJUSÁG.

Öt éves a Nőszövetség diákvacsora akciója.

Az 1935—36-ik évvel immár ötödik esztendőjét fejezzük be diákvacsora akciónknak. Az elmúlt évben kilencven estén terítettünk huszonöt diák részére. Köztük két erdélyi vendégünk is volt. 12 vacsorát természetben kaptunk. 78 vacsorát a hivesek által adományozott 515.11 P-ből állítottuk elő. Természetben mindössze 15 kg. húst, 16 kg. kenyeret, 10 l. tejet, 3 kg. makarónt, 4 l. paradicsomot és 1 üveg jamet kaptunk. 2250 adag került kiosztásra. Egy adag 40 f.-be került önköltségi áron. A főzéshez szükséges gázt a Misszió Ház szolgáltatta s a főzés tulnyomó részét *özv. Sebestyénne* hittestvérünk vállalta, akinek ezuton is köszönetet mondunk.

A nehéz gazdasági viszonyok miatt évről-évre sulyosabb lett helyzetünk. Különösen az utóbbi két évben a legnagyobb erőfeszítéssel sikerült az iskolaévet a jó Isten segítségével befejezni.

Az elmúlt öt esztendő munkáját és eredmé-

Korunk lelki válsága.

A Mai Füzetek első száma ezzel a címmel jelent meg. Most a „Gondolat” című fővárosi folyóirat könyvnapi kettős számában (1936. jun.) ezen a címen ankét-sorozatot indított meg jelezve, hogy tárgyszerű hozzászólást szívesen közölnek. Az első hozzászóló, illetve a vita elindítója, dr. Kemény Gábor ny. főispán, egyet. m. tanár. Cikkében a fenti problémát egy igen érdekes kérdéssel egészíti ki. Miképen lehetne ma az evangéliumot valósággá tenni. Mert az eszmei magasság túlságosan finom és légies ahhoz, hogy itt a földön milliókat valóban megváltson. Noha az evangélium szociális igazságai létségen felül állanak — a cikkíró szerint — „a szeretet pusztá hirdetésére nem lehet a valóságot építeni.” Ezért szerinte szükség van egy *mozgalomra*, amely az ideális magasságból leszállva a mindennapi élet szükségleteire alkalmazza az evangélium nagy igazságait. Tehát végső következtetése az, — amiben teljesen egyetérték cikkíróval — hogy „az evangéliumi szellem megújulását csak új szociális mozgalmak tudják előidézni”.

Htveinknek ajánljuk elolvasásra ezt az igen érdekes fejtegetést. Nevezett folyóiratszám szerkesztőségünkben megtekinthető.

Unitárius teológiai akadémiai értekezések.

Két előadás. Írták: dr. Kiss Elek és Gálfi Lőrinc. Kolozsvár, 1936., 26 lap.

A cím meglehetősen szürke, egyhangú. Sokkal érdekesebb címet is lehetett volna találni azoknak az érdekes kérdéseknek, amelyeket a füzet tartalmaz. Mind a két előadás felolvasó estélyre készült. Az első azzal foglalkozik, hogy mi az unitarizmus jelentése, szerepe a mai életben. Dr. Kiss Elek megállapítja, hogy a bolsevizmus és a hitlerizmus nagyszabású hitrendszere, de *álhitrendszere* után el kell következnie az *egész* emberiségre kiterjedő, egyetemes üdvösséget jelentő hitnek: az unitárius világvallásnak.

Addig pedig a mi szerepünk e hitnek a bibliai kovászhoz hasonló fentartása.

A másik előadásban Gálfi Lőrinc értekezik arról, hogy keresztények-e az unitáriusok s ezzel kapcsolatban Jézus alakjának igazi jelentésével foglalkozik. A mitológiai alak helyett az igazi személyiséget, a történelemnek roppant valóságát állítja hallgatói szeme elé. Ilyen értelemben az

nyét a következő statisztikai adatok mutatják meg. Száz áldozatkész unitárius és másvallású nő és férfi vett részt az adományozásban. Ezek közül Molnár Dezsőné, Lipkai Arthurné, özv. Kozma Endréné és Berei Berta hittestvérünk, akik akciónkat megértő szeretettel karolták fel, sajnos örökre eltávoztak körünkől. Emléküket kegyeletes lélekkel őrizzük.

Vacsora akciónk fél évtizedes folyamán összesen 494 estén 12.252 adag került kiosztásra 6.126 P. értékben. Ha félévtizedes munkánkra visszatekintünk, elfelejtjük azt a sok-sok akadályt, nehézséget, amelyet ennek az egyházi és szociális szempontból egyaránt jelentőségteljes munkának szolgálata közben Isten segítségével és áldozatra kész hittestvéreink támogatásával sikerült legyőznünk. A szerzett tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy ezt az akciót is épen úgy, mint általában minden egyháztársadalmi akciót csak úgy lehet sikeresen szolgálni és fenntartani, hogyha az nem csupán a hiveknek minden egyházi megmozdulásban résztvevő és áldozatra kész kisebb csoportjára szorítkozik, hanem abban lehetőleg a hittestvérek minél nagyobb számban vesznek részt.

Hálás köszönetet mondunk mindazoknak, akik munkánkban teljes odaadással és lelkes megérzéssel segítettek. Az idei tanév folyamán természetbeni vacsorával támogaták akciónkat egy-egy estén 25 diák részére, 5 vacsorával dr. Mikó Ferencné, 2 vacsorával dr. Csiki Gáborné, Barabás Istvánné és vitéz Nyiredy Gézané, 1 vacsorával az Unitárius Nőszövetség. Pénzbeli adományokat kaptunk: Missió Ház 80 P, Józán Miklósné 30 P, Gibson Pál Cambridge 30 P, br. Daniel Gábor 20 P, vitéz Kozma Ferencné 20 P, Héderváry Hugóné 20 P, Unitárius Nőszövetség 30 P, Dimény Mózes 12 P; 10 P-ös adományokat kaptunk: dr. Veres Pálné, dr. Mikó Ferencné, dr. Iván László, dr. Gyulai Tibor, dr. Mikó Gábor, Kelemen Béla, Péterffy Gyuláné, dr. Zsakó Andorné, özv. Arlow Viktorné, Polgár Margit, Mosonyi Róbertné, Imre Dénes, Bartha Lajos, özv. Veress Lajosné Debrecen, Borsosné Vendler Irma. Özv. Ráduly Jánosné 12 P, Bus Szerelő 18-79 P, Hegyi Gyuláné 8 P, budafoki perselypénz 8-30 P, bajai perselypénz 4-60 P, budafoki perselypénz 7-30 P, Péter Jánosné 7 P, Rédigér Károly 6 P. 5 P-ös adományokat kaptunk: özv. Nyirő Gézané, dr. Benczédi Lászlóné, Ábrahám Gyözőné, dr. Halász Jánosné, ifj. Józán Miklós, Józán Dezső, Józán György, N. N. tanítónő. Vitéz Nyiredy Gézané 3-12 P, özv. Nyiredy Jenőné 3 P, dr. Mikó Lajos 2 P. S. Nagy László Kolozsvár 4 P. Összesen: 515 P. 12 fillér. 11 kg. húst a Brassai Egylet kapott a kereskedőtől; 4 kg. húst dr. Mikó Lajostól; 16 kg. kenyeret, 10 l. tejet, 3 kg. makarónit Brassai Egylet a kereskedőtől, 4 l. paradicsomot, 1 üveg jamet vitéz Nyiredy Gézané adományozott.

vitéz Nyiredy Gézané.

Pestszentlőrinc anyagi gondok közt él!
Gondoljunk rájuk!

unitáriusok Jézus szellemi örökösei s ma azok nevezhetik magukat jogosan keresztényeknek, akik ebben a történelmi óriásban látják szellemi vezérüket. Mai értelemben véve tehát az unitáriusok igazán használhatják a keresztény nevet.

A két előadás nagyon érdekes. Ajánlom minden öntudatos unitáriusnak elolvasásra. Megrendelhető az iratmisszió útján.

Unitárius egyházi beszédek.

Öt beszéd. Írták: dr. Kiss Elek, Szent-Iványi Sándor, Vár Albert, dr. Varga Béla és Gálfi Lőrinc. Kolozsvár, 1936., 401

Husvét előtt a kolozsvári nagytemplomban mondták ezt az öt beszédet öt egymás után következő vasárnapon a teológia tanárai. Első pillanatra azt hinné az ember, hogy bizonyára az öt beszédnek egységes fonala van, amely összefűzi a gyöngyszemeket. Sajnos, nem így áll a dolog. Olvasás közben látjuk csak, hogy egyéni elgondolás alapján készültek a beszédek. Vajjon mikor jutunk el mi is ahhoz az összefogó szellemhez — világért sem kollektívizmushoz —, amely bizonyos egységet, bizonyos egyöntetűséget eredményezne. Egyházak, amelyek sokkal kevésbé alkalmasak erre, egyre-másra rendezik az egységes felépítésű konferencia-beszéd sorozatokat. Mi erre sokkal alkalmasabbak vagyunk s mégsem tesszük. Vajjon miért nem?

Mint *egyéni* megnyilatkozásokat, e szép beszédeket olvassuk el minél többen. Megrendelhetők az iratmissziónál.

A rög alatt.

Írta: Balázs Ferenc. „Aranyosszéki Vidékfejlesztő“ kiadása Torda, 1936., 328 lap.

E könyvvel bővebben fogunk foglalkozni, mert nagyon megérdemli. Most csak megjegyezzük, hogy régen olvastunk ennyire érdekfeszítő és gondolatokban gazdag könyvet. Tartalmazza a szerző 1928. és 1935. között kifejtett sokoldalú munkásságának fordulatait. Ára 3.— Pengő. Kapható a lelkészi irodán.

Firtosi rezedák.

Írta: József János.

Glóbus-könyvnyomda, Székelyudvarhely (Oderheiu) 1936., 68. lap.

A múlt évben Brassóban elhunyt kiváló unitárius tanítónak verseit és elbeszéléseit adták ki hálás tanítványai a fenti cím alatt. A könyv szerzője negyven esztendeig volt a háromszáz unitárius lelket számláló Firtosváralja székely

község tanítója, akinek tanítványai közül má több mint húsz intellektuális pályán működik. Hogy ő maga milyen sorsból küzdötte fel magát a népnevelő nagyon tisztos helyére, azt maga mondja el önéletrajzában. Ez talán a könyvnek legérdekfeszítőbb és legregényesebb írása, mert azt mutatja, hogy milyen hallatlan energia rejtezik a székely népben. A könyv többi része versekből áll és jóízű székely történetekből.

A könyv ára 1.30 Pengő. Jövedelme a firtosváraljai templom orgonájának ujjaépítési költségeit szolgálja, azét az orgonáét, amellyel egykor ő annyi hívő lelket tudott a magasba ragadni. Megrendelhető József Dezső tanárnál, Gyula, Ecsedi-utca 22. Ugyanerre a címre küldjék vissza gyűjtőívüket mindazok, akik annak idején előfizetőket gyűjtöttek a könyvre. Amennyiben nem iratkozott fel senki, akkor is küldjék vissza — elszámolás céljából.

Dr. HAJÓS BÉLA.

Nyolcvanöt éves korában, mint érett gabona learattatott. Utolsó útjára, a kerepesi temetőbe és a bécsi krematóriumba fiúi kegyelettel kísértük el június 4-én.

Fia volt annak a Hajós Jánosnak, aki az alakuláskor budapesti egyházközségünknek első gondnoka volt. Ezt a családi szent hagyományt hiven őrizte s ő maga is az idők során szívesen vállalt egyházi tisztséget. Egyházi tanácsosaink között ő volt a legidősebb. Mint ilyen, megérett lélekkel viselte a budapesti egyházközség gondnokságát. Majd a duna-tiszamenti egyházkör felügyelő gondnoka s később az Igazgató Tanács elnöke, mint főgondnok-helyettes a békekötés utáni új szervezetben.

Egyéniségét pontosság, hűség és baráti odaadás jellemezte, mellyel elhivatásának, mint orvos a baróti kerületben és mint közegészségi felügyelő a belügyminisztériumban a világháború idején is megfelelni igyekezett.

Szívén soha be nem gyógyuló sebet ejtett egyetlen fiának tragikus halála. Csak erős hite tartotta fenn s hozott végre megnyugvást öneki abban a csendes kimúlásban, mely szelid álom képében szenderítette át — a másvilágra.

Emlékét szeretettel őrizzük a családi hagyományok között.

Az Unitárius Értesítő T. Előfizetőihez!

Amint már az év elején bejelentettük, lapunk tizenötéves évfordulóját azzal kívánjuk olvasóink számára emlékeztetessé tenni, hogy kiszélesítjük irodalmi tevékenységünk körét. Így indítottuk meg a „Mai Füzetek“ sorozatot, amelynek második füzetét e lapszámhoz csatolva kapják meg t. előfizetőink. Amikor e vállalatot elindítottuk, egyetlen fillér áldozatot sem kívántunk a vállalat támogatására.

Most újabb bejelentést teszünk s reméljük, hogy ez is ki fogja váltani a mi olvasótáborunk örömét. A következő 1937. évre naptárral ellátott „Unitárius Évkönyv“-et kívánunk rendes, évenként ismétlődő mellékletként adni azoknak az előfizetőknek, akik erre igényt tartanak s igényüket kifejezik azzal, hogy 1937. évre szóló előfizetési küldeményüket 50 fillérrel megtoldják. Vagyis az Unitárius Értesítő eddigi előfizetési díja (4 P) helyett ezentul 4 P 50 fillér előfizetési díjat küldenek be.

Ez korántsem dijemelés, mert akinek az Évkönyv nem tetszik, egyszerűen nem küldi be az 50 fillérnyi kis összeget. De hisszük és reméljük, hogy ilyen előfizetőnk nem fog akadni. Hiszük, hogy előfizetőink olyan szeretettel ragaszkodnak hozzánk, mint amilyen nagy unitárius magyar szeretettel közeledünk mi hozzájuk. Az évkönyv eikpei pedig olyanok lesznek, hogy mindenki érdeklődését fel fogják kelteni. Az Évkönyvet f. évi decemberi lapszámunkhoz mellékelve kapják meg mindazok, akik rendes előfizetői a lapnak. Egyébként külön is kapható lesz a lelkészi hivatalokban.

Bizalommal várjuk új vállalkozásunkhoz a további szives támogatást s e jó reménységgel lelkünkben köszöntjük kedves előfizetőinket igaz szeretettel.

A szerkesztőség nevében
Iván László.

1922. júniusában jelent meg az Unitárius Értesítő első száma *Józan Miklós* püspöki vikárius szerkesztésében. Tizenöt év telt el azóta és az Unitárius Értesítő ma már kezd megerősödni. Szeressük, ápoljuk egyházunknak ezt a reményekre jogosító drága gyermekét, mert egykor még sok kedves várakozásunkat fogja valóra váltani. Ez a számunk az ünnepi évfordulóra való tekintettel husz oldal terjedelemben jelent meg.

Legközelebbi lapszámunk szeptember közepén jelenik meg.

Igaz keresztény magyar hitvallás címen jelent meg a „Mai Füzetek“ második száma. Írója Barabás István lelkész. Rendes előfizetőink ehhez a lapszámunkhoz mellékelve kapják ajándékképpen. Vidéki lelkészeink és gondnokaink számára ingyen küldjük olyan példányszámban, amilyenben egy levelező lapon kéri. Jó alkalom eszméink terjesztésére!

Gyermekeink vallás erkölcsi neveléséről a júniusi kebli tanács a tanév vége alkalmából beszámolót tartott a kiküldött biztosok s a vasárnapi iskolavezetők jelentései s a gyermekistentisztelet vezetőinek értekezlete alapján. A tanács kéri a szülőket, hogy vegyék úgy a hittanórákat, mint a gyermekistentiszteleteket komolyan és szigorúan, a nemes üggyhöz méltó lelki ismeretességgel. Az elmúlt idők eléggé érthetően bebizonyították, hogy hova vezet a vallástalanság és a fegyelmezetlenség. Jó gyermekeket csakis vallásos neveléssel nevelhetünk s ezt a vallásos nevelést adja meg a hitoktatás és gyermekistentisztelet.

A Szentábrahámi pihenő ügye is a kebli tanács elé került. *Kelemen Béla* gondnok azzal a szeretettel ismertette, amilyen szeretettel dolgozik is a pihenő létrehozásán. A Magyarkút melletti telkünkötől nékány lépésnyire áll meg a balassagyarmati vonat. Ezen a telken húsz fekvőhellyel két hálótermet és középen egy étkező és társalgótermet, ezenkívül konyhát és örző részére szobát építenénk, mely *Gotthárd Zsigmond* építési mérnök kebli tanácsos szivességéből készített terve szerint körülbelül 4000 pengőbe kerülne. *Kelemen Béla* gondnok a kebli tanácstól felhatalmazást kért a gyűjtéssel egybegyűlt összegnek az egyház pénztárából való kiegészítésére. A kebli tanács készséggel megadta a felhatalmazást. Ez a nemes határozat vezesse arra vallásközönségünket, hogy meghozza a maga áldozatát a pihenő érdekében. Különösen azoknak szól ez a felhívás, akik távol tartották magukat a Szentábrahámi pihenő ügyétől.

Gyermekeink kirándulása a Zugligetbe.

Junius 14-én tartották a vasárnapi iskolai csoportok rendes évi kirándulásukat a Zugligetbe. Kint a természet szép templomában *Derzsy* Lili vezető testvér tartotta meg a gyermekek számára az istentiszteletet. Utána *Ujváry* László vezető testvér foglalkozott még a gyermekekkel. A szép ünnepélyen cserkészeink is résztvettek. A szülők boldogan szemlélték gyermekeik lelki épülését és utána jókedvű játékukat.

Az aranyosrákosi Székely Sándor vegyeskar hangversenye. Pünkösöd első napjának estjén tartotta az aranyosrákosi Székely Sándor vegyeskar első dalestjét a Misszió Haz gyülekezeti termében. A műsort *Józan* Miklós püspöki vikárius, az egylet diszelnöke nyitotta meg emelkedett szavakkal, majd a vegyeskar adott elő magyar és székely nótákat, fegyelmezett, összhangzatos és igen élvezetes előadásban. *Pethő* István lelkész a magyar nótáról tartott szárnyaló előadást, majd *Tárca* Ilonka énekesnő adott elő finom átérzéssel magyar dalokat. A műsoros estet dr. vitéz *Nyiredy* Géza szavai zarták be. A vegyeskar, élén tevékeny karmesterével: *Nagy* Sándorral, valóban derekas és figyelemreméltó munkát végzett. Reméljük, hogy ezt az unitárius tarsadalom a jövőben szélesebbkörű figyelemre fogja méltatni, mint ahogy azt a vegyeskar minden igényt kielégítő bemutatkozása alkalmával tette.

Erdélyi művészestet rendezett a Brassai S. egyesület május 30-án a zeneművészeti főiskola kamaratermében. A megnyitót *Ferencz* József lelkész mondotta megemlékezve Erasmus halálának négyszázéves fordulójáról s arról a szellemről, amelyet Erasmus örökül hagyott a mai embernek. A műsor jónévű művészek számaiból állott (*Murgács* Kálmán, *Népešy* Lucia). *Agyagfalvi Hegyi* István költő saját verseiből olvasott fel nagy sikerrel, *Tasnády* Andrást Ady-vers szavalataiért tombolva ünnepelte a közönség. *Nagy* Sándor zeneművészeti főisk. hallgató kuruc dalokat adott elő.

Kár, hogy a jósikerű és nagyon tartalmas művészesten, amely valóban erdélyi vonatkozású volt, olyan kevés unitáriust láttunk a hallgatók soraiban.

A János Zsigmond cserkészek nyári nagy tábora július 1. körül kezdődik Magyarokton, a Szentábrahám pihenő eddig még beépítetlen telken. Most lesz az első alkalom, hogy vidéki

unitárius cserkészfiúk is résztvesznek ezen a táborozáson, ami már régi terve és célja volt az unitárius cserkészmozgalomnak. Debrecenből három, Hódmezővásárhelyről egy fiú jelentkezett a nagy táborra.

Nógrádverőcére a magyarkuti Szent-ábrahám pihenő telkére, mint a János Zsigmond cserkész csapat vendégei kirándulást terveztünk július 12-én vasárnap. A hajójegy ára turista hajón oda-vissza 1 P 80 fillér, rendes járaton 2. osztályon 2 P 40 fillér. A turista hajó indul reggel 6 óra 30 perckor az Eötvös-téri hajóállomástól. A rendes járat 7 óra 30 perckor. A nógrádverőcei hajóállomásnál vár cserkész, aki bennünket elkalaúzol a magyarkuti telekre (háromnegyed óra ut a hajóállomástól). Akiknek az út fárasztó, mehetnek vonaton is. A vonat 6 óra 17 perckor indul a nyugati pályaudvarról és a telek mellett áll meg, mint feltételes állomáson. (Neve: Magyarokút megállóhely. Össze ne tévesszük a 3 km.-rel idább eső Magyarokút-Nógrádverőce megállóhellyel!) Ellátását biztosítja a cserkészcsapat azoknak, akik előre bejelentik (július 9-én déli 12 óráig) csatlakozásukat a lelkészi hivatalnál. Hajóval este együtt utazunk haza. Kérjük hűveinket minél számosabban csatlakozzanak a kiránduló csoporthoz.

Vidék.

Győri hűveink részére *Bartók* Géza dunántúli körlelkész május 17-én tartott urvacsoraosztással egybekötött istentiszteletet. Az urvacsorai kenyeret és bort *Fekete* Andor hadnagy adományozta. Hűveink közül tizennyolcan járultak a szent vendégséghez.

Erdély.

Az Unitárius Nők Országos Szövetsége (Erdély) csecsemővédő tanfolyamot rendezett Torockón dr. Küttel Lajos orvos vezetésével. A tanfolyamon tiz unitárius leány vett részt, akik ezentúl tevékeny részt vesznek a csecsemővédelem nemzetmentő nagy munkájában. Ugyancsak a leányoknak az életre való alaposabb kiképzése céljából a kolozsvári unitárius nőszövetség egy hónapos háztartási tanfolyamot rendez a kolozsvári magyar leányok részére felekezi különbség nélkül.

Az erdélyi teologusok missziói útja. A kolozsvári teologia növendékei dr. Kiss Elek teol. tanár vezetésével háromnapos missziói utat rendeztek a Küküllő mentén fekvő unitárius községekbe. Missziói útjuk központi célja Dicsőszentmárton volt, ahol nagyobb szabású vallásos estélyt tartottak az egyházközség tagjainak lelkes részvételével.

Harangszentelés Raván. Szép ünnepély keretében, április 14-én szentelte fel *Katona Ferenc* esperes az új harangot, amelyet a ravai hivek áldozatkészsége szerzett a templom tornyába. A harangszerzés történetét *Lukács Sándor* helybeli lelkész ismertette.

Halottaink.

Bikfalvy Nagy Károly jegyző 45 éves korában május 1-én elhunyt. — *S. Nagy Józsefné sz. Bodor Julianna* életének 71. évében május 5-én Kolozsváron elhunyt. *S. Nagy László*, az Erdélyi Szemle szerkesztője és az Unit. Irod. Társaság főtitkára édesanyját gyászolja az elhunytban. — *Vitéz Felszeghy János* kir. ügyészségi elnök 57 éves korában május 14-én Pécsen elhunyt. — *Lőrinczy Artila* ny. alezredes 51 éves korában május 20-án Budapesten elhunyt. — *Özv. dr. dálnoky Ákosy P. Gyuláné* szül. alsószentmihályi Sigmond Ilona élete 77. évében május 30-án Kolozsváron elhunyt. — *Dr. vargyasi Hajós Béla* ny. miniszteri tanácsos, a dunatiszamenti unitárius egyházkör tb. gondnoka 85 éves korában június 2-án Budapesten elhunyt. A temetési szertartás június 4-én volt a kerepesi-uti temetőben. A szertartást *Józan Miklós* püspöki vikárius végezte. — *Dr. bölöni Mikó Miklósné* jun. 5-én Budapesten elhunyt. — *Noszlopi Noszlopy Gáspárné* sz. Bartha Mária élete 48-ik évében június 7-én Budapesten elhunyt. — Az örökélet szépsége tegye boldoggá továbbbi életüket.

Az Unitárius Nőszövetség, mint gondozója egy kedves, szorgalmas, fiatal leánynak (17 éves, III. felső ker. isk. tanuló) részére jun. közepétől aug. végéig terjedő időre helyet keres, lehetőleg vidéken. Felügyelhetne, korrepetálhatna kisebb gyermekekkel, esetleg társképpen lenne alkalmazható hozzá hasonló koru leányka mellett. Minden esetben jó bánásmódot és jó ellátást, esetleges szolgálat esetén némi zsebpénzt óhajtanánk biztosítani számára. Megkeresést e tárgyban a Nőszövetség *Barabás Istvánné* címére (V. ker. Koháry-u. 4. sz.) kér.

Középkoru, kellemes megjelenésű, Erdélyben állást vesztett tanítónő számára keresünk megfelelő elhelyezkedést gyermekek mellé, esetleg idősebb házaspárhoz, beteg háziasszony mellé. Jó bánásmód mellett havi 35—40 P. fizetést igényelne, mert Erdélyben lakó, idős édesatyját is segíelyeznie kell. Megkeresést ugyanacsak a fenti címre kérünk.

Női és férfikalap nagy választékban
— modellek után alakítást olcsón
vállalok **PÉTER JÁNOS**
VIII., Baross-utca 82. sz.
Unitárius hittestvéreim támogatását kérem!

Az Unitárius Értesítő egyházunk megújulásáért küzd!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 155—1936.

Meghívó

A Magyarországi Unitárius Egyház Igazgató Tanácsa f. évi július 3-án (pénteken) délután 5 órakor a tanácsteremben

rendkívüli ülést

tart, amelyre a tanács tagjait szeretettel meghívjuk.

A rendkívüli ülés egyetlen tárgya: az új egyházalkotmányi törvényjavaslat bemutatása.

Budapest, 1936. június 16.

Dr. Mikó Ferenc s. k.
főgondnok-helyettes

Józan Miklós s. k.
püspöki vikárius.

Lelkeszi nyugdíjalapra újabban adakoztak a következő buzgó atyánkfiai: *dr. Székely Ákos* (M. sziget) 20 P. *Nyiregyházi atyafiak gyűjtése*: 12 P. *Konfirmációi perselygyűjtés*: 11:33 P. *Vargay Kálmánné és fia Zoltán*: 10 P. *Szolnoki atyafiak gyűjtése*: 6 P. *Unitárius rendőrök urvaesorai gyűjtése*: 5:68 P. *ajtai Kovács József, dr. Szinte János, dr. Borbély Tihamér és Létay Gyula* (Szekszárd) 5—5 P. *Nagy Áron*: 4 P. *Ujváry László*: 2:50 P. *Csatkai Jenő* (Sopron) és *Fekete Ernő* (Győr) 2—2 P. *Nagy Istvánné*: 1:50 P. *László Domokos és Dézsy Sándor* (Mária-besnyő) 1—1 P. *Ágoston József* — 50 fillér. Fogadják a nemesszivü adakozók egyházunk hálás köszönetét. Példájok szolgáljon buzdításul másoknak is:

A lelkeszi nyugdíjalap gyarapítását ajánlom összes hiveinknek megértő szeretetébe. Szíves üdvözlettel

Budapest, 1936. június 6.

Józan Miklós
püspöki vikárius
az Alap kezelője.

A Magyar Unitárius Nők Szövetségének összesített számadása az 1935-ik évről. A) *Bevétel*: 1. Az Unitárius Egyházközség rendes évi segélye 500 P. 2. Adományok: a) Diák vacsorára 20 P. b) Berei árvák részére 3 P. c) Szegény segélyezésre 303:72 P. d) husvétii persely adomány 157:57 P. e) amerikai adomány 10 %-a 168 P. 3. Tagdíjak 103 P. 4. Varrógép használati díja 30 P. 5. Visszatérített kölcsön 89 P. 6. Áthozat 1934.-ről 19:03 P. Összesen bevétel: 1293:32 P. B) *Kiadás*: 1. Tanulmányi segélyekre 464:68 P. 2. Szegény segélyezésre 339:49 P. 3. Élelmiszer segély 28 esetben 105:49 P. 4. Diák

vacsorára 40:20 P. 5. Berei árváknak 3 P. 6. Vasárnapi iskolások megvendéglése 4:64 P. 7. Kölsön tandijra 25 P. 8. Portó költs. 14:54 P. 9. Nyomda költs. 4:12 P. 10. Vegyes kiadások 32:77 P. 11. Nőszövetség karácsonyi adománya 192:39 P. 12. Átvitel 1936-ra 67 P. Összesen kiadás: 1293:32 P.

Kimutatás az Unitárius Nőszövetség szegény gondozó kiskönyvein gyűlt összegekről. A) *Bevétel:* 1. Áthozatal 1934. évről 6.25 P. 2. Péterffy Gyula gyűjtése 29.10 P. 3. Józán Miklósné könyvén 42.— P. 4. Polgár Lipótné könyvén 19.50 P. 5. Nyiredy Erzsébet könyvén 33.— P. 6. Özv. Ráduy Jánosné könyvén 11.— P. 7. Barabás Istvánné könyvén 10.— P. 8. Buzogány Anna könyvén 7.— P. 9. özv. Nyirő Gézáne könyvén 11.— P. 10. Ajtay Kovács József adom. 12.— P. 11. Dimény Lajos 6.— P. 12. Kisgyörgy Sándorné adománya 10.— P. 13. özv. Schey Ernőné adománya 10.— P. 14. Pálffy Irén adománya 15.— P. 15. Halász Jánosné adománya 3.— P. 16. Bartha Lajos adománya 1.50 P. 17. Halász G. —.60 P. Összes bevétel: 226.95 P. B) *Kiadás:* 1. Szegény segélyezésre 57 esetben 177.42 P. 2. Élelmiszer segély 13 esetben 45.59 P. 3. Portó —.50 P. Összes kiadás: 226.95 P.

Szentábrahámi pihenőre adakoztak: Misszióházban tartott anyák napján a perselypénz 13 P 29 fill., Irsay testvérek (január, február), Gyarmathy István és Ujvári László (január) 2—2 P., Izsó Livia (októberre) 50 f., 55 drb. képes levelezőlap á 8 i., 4 P 40 f., kiegészítéssel 81 f., összesen 25 P., hozzáadva a májusban közölt 1248 P-vel együtt 1273 P.

Ha ima, vagy énekeskönyvre, vagy bármilyen egyházi kiadványra van szüksége, forduljon az

UNITÁRIUS IRATMISSZIÓHÁZ
Budapest,
V., Koháry-utca 4., I. em 8.
Nyitva:
csütörtökön 5—7, vasárnap 12—1.

BERDE LAJOS

unitárius cipésmester
jutányosan vállal minden munkát

Budapest,
II., Batthány-utca 48.

MÁTÉ ERNŐ

KÖNYVNYOMDÁJA

Készít: könyvet, ujságot,
plakátot, izléses meghívót,
cégekártyát, névjegyet

B U D A P E S T

VIII. KER., JÓZSEF-UTCA 61. SZ.

TELEFON; 4-61-81.

UNITÁRIUS ÉRTESITŐ

Felelős szerkesztő és kiadó Dr. Iván László

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Budapest, V., Koháry-utca 4. Telefon 174-24.

Előfizetés díja negyedévenként megjelenő „Mai Füzetek“ c. melléklettel együtt egy évre 4— pengő, amely beküldhető a 30.400 számú postafelkarékpénztári folyószámlára — (csekk-tulajdonos: Unitárius Egyházközség Budapest).

A lap tulajdonosa a Budapesti Unitárius Egyházközség.

A „Hivatalos rész“ c. rovat a Magyarországi Unitárius Egyház bármelyik szerve által beküldött hivatalos közleményt tartalmazza.

XV. évf. 6.—7. sz. Budapest, 1936. jun.

Utánaküldés kizárva!

Uj cím:

Magyságos

Dr Skaland Ferenc honvéd főorvos urak,

VI., Vilmos császár-u. 63. H.

Elküldött
1936. jún. 22.

VISSZA-RETOUR